

Joachim Eijlander

De weg naar de Cellosuites

Vijftien jaar was Joachim Eijlander, cellist en medeoprichter van het Rubens Quartet, een gedreven kwartetsspeler, die ondertussen droomde van de *Cellosuites* van Bach. Nu is er zijn eerste solo-cd met drie van de zes suites, en de tweede is op komst. Het idee ze op te nemen heeft lang moeten rijpen. Het was een pad vol ontdekkingen.

TEKST: AGNES VAN DER HORST, FOTO: JASPER JUINEN

Toen de dertienjarige Pablo Casals in een tweedehands winkel in Barcelona een kopie vond van de *Suites voor cellosolo* van Bach, en ze doorspeelde, was hij onmiddellijk in de ban. Hij oefende ze dagelijks, maar pas na dertien jaar durfde hij ze in het openbaar uit te voeren.

Sindsdien (het begin van de twintigste eeuw) zijn Bachs *Cellosuites* – die na zijn dood min of meer in vergetelheid waren geraakt – mateloos populair. Het aantal opnames ervan moet inmiddels tegen de honderd lopen. Alle grote cellisten (Casals, Rostropovitsj, Anner Bijlsma, Yo-Yo Ma) voerden ze uit en namen ze op. Vier jaar geleden stonden ze zelfs in top tien van de meest gedownloade klassieke muziek van iTunes.

Er is alom bewondering en ontzag voor de complexe en diepzinnige werken, die in de ogen van velen mythische proporties hebben. Toch ontdekte Joachim Eijlander ook vrijheid, speelsheid en improvisatie in de cellosuites.

Dwingend positivisme

‘Als kind droomde ik al van de *Suites* van Bach’, zegt Joachim Eijlander op een zonnig terras in Rotterdam, en hij kijkt erbij of het de gewoonste zaak van de wereld is. ‘Ik ben met Bach opgegroeid. Mijn ouders hielden van klassieke muziek en ik had een oom, die zo’n fanaat was dat hij elke Bach-opname die hij maar kon vinden, kocht. Ik herinner me nog goed dat ik tijdens de kersttijd naar een lp luisterde van het *Weihnachtsoratorium*. Er zat een toelichting bij met een afbeelding van het manuscript. Dat je die noten, die eeuwen geleden met een ganzenveer waren opgeschreven, kon zien én tegelijkertijd horen: dat vond ik fascinerend! Tijdens mijn cellolessen mocht ik na afloop van de oefeningen altijd een stukje Bach spelen. Eerst was dat een menuet, maar later de *Suites*. Ik heb 25 jaar gedroomd van Bach en de cellosuites. Zij zijn de reden dat ik cellist ben geworden.’

Dat Joachim Eijlander na al die tijd de stap maakte om ze op te nemen heeft verschillende oorzaken, legt hij uit. ‘Of je nu kwartet speelt, examens doet of workshops volgt: het fundament van je muzikale leven is, jij, in je eentje, werkend en studierend op je instrument. Dat is de boeiendste en meest persoonlijke kant van je muzikale bestaan, en daarin kun je het diepst gaan met de *Suites* van Bach. Daarnaast betekenen de *Suites* voor mij persoonlijk heel veel. Ze zijn een rustpunt, als het leven even tegen zit. Er gaat een dwingend positivisme uit van deze muziek: de cellosuites geven me altijd vertrouwen. Ik ben vijftien jaar ontzettend fanatiek strijkkwartetspeler geweest in het Rubens Quartet. Het heeft mijn leven verrijkt en gevormd, maar al die tijd bleef ik trouw aan mijn liefde voor Bachs *Suites*. Maar de laatste paar jaar kwamen mijn persoonlijke ervaringen en inzichten, en de *drive* om de stukken te spelen steeds dichterbij elkaar.

Kwartet spelen is als een gesprek tussen vier mensen: twee sopranen, een tenor en een bas. De afgelopen jaren ontdekte ik dat de *Suites* van Bach óók gesprekken zijn tussen minstens twee,

vaak drie, maar soms ook vier stemmen. Als kwartetsspeler speel je één partij, maar de andere drie speel je in je hoofd mee. In de *Suites* speel jij zelf alle stemmen. En wanneer Bach noten weglaat, omdat je als speler je handen op dat moment vol hebt, suggereert hij die klank, zodat je hem in je onderbewuste toch hoort – een hele uitdaging om dat voor elkaar te krijgen.’

Drietrapsraket

Op een gegeven moment leek alles wat Joachim Eijlander tot dan toe in zijn muzikale leven had gedaan zich te verzamelen. Zijn lessen bij grote musici als Valentin Berlinsky en György Kurtág, bijvoorbeeld, die hem leerden het concept van een stuk als belangrijkste uitgangspunt te nemen en tegelijkertijd de muziek uit te voeren alsof ze nog maar net was gecomponeerd. Bij oude-muziekspecialist en blokfluitist Walter van Hauwe scherpte hij zijn kennis van de barokstijl aan: ‘Dat bracht me nog meer plezier tijdens het spelen. Hij nam ook barrières weg door me te laten zien dat Bach, juist in zijn *Suites* (die hij niet schreef voor de kerk of een andere belangrijke instantie) helemaal vrij was om zijn experimenteerdrijf en fantasie op te kunnen botvieren. Je moet niet te bang zijn voor de *Suites*, vond Walter van Hauwe. Weg met die heiligheid. Daardoor kwam ik er vrijer tegenover te staan. Toen ik de eerste maten van de eerste prelude doorkeek realiseerde ik me dat dat simpele gegeven best wel eens de begeleiding van een melodie zou kunnen zijn. De functie van een cellist was destijds begeleiden, een baslijn spelen. Misschien was Bach wel op het idee van de cellosuites gekomen door (al dan niet geïnspireerd door Gabrielli’s *Ricercar voor cello*) vanuit die eenvoudige baslijn al improviserend iets moois en leuks op te bouwen. Dat paste bovendien bij mijn streven de muziek die ik speel altijd zo natuurlijk mogelijk te laten klinken.’

‘Het maakte het voor mij steeds gemakkelijker om de *Suites* te gaan opnemen, er niet al te moeilijk over te doen. Zónder natuurlijk de techniek, de diepte, de emoties en de genialiteit van de muziek uit het oog te verliezen. Toen Daan van Aalst, producer van het net opgerichte label Navis Classics mij hoorde spelen en met het plan kwam de *Suites* met me op te nemen, kwamen alle wegen samen en werd mijn langgekoesterde droomwens realiteit. Toen werd het een soort drietrapsraket!’

‘Ik ben er ook klaar voor. Ik ben nu 40 en leef al 25 jaar met de *Suites*. Nu is het moment om deze uitdaging aan te gaan.’ ■

Joachim Eijlander - Cellosuites nr. 1, 3 en 4 van J.S. Bach, Navis Classics (NC15003). Komend najaar verschijnt de tweede cd, met de Cellosuites nr. 2, 5 en 6. Meer informatie: www.navisclassics.com

